

УДК 811.112.2'373

НІМЕЦЬКИЙ МОЛОДІЖНИЙ СЛЕНГ ТА ЙОГО ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ

Л.Я. Левицька, канд. пед. наук (Дрогобич)

І.С. Микитка (Львів)

Статтю присвячено вивченню лексико-семантичних аспектів німецького молодіжного сленгу на матеріалах словників, Інтернет-форумів та чатів. Наведено визначення сленгу, проаналізовано основні особливості мовної картини світу молоді, розглянуто метафоричне та метонімічне переосмислення найменувань. Встановлено особливості системної організації сленгової лексики.

Ключові слова: асоціації, лексика, лексико-семантична система, мовна картина світу, молодіжний сленг, регіональні варіанти сленгової лексики.

Левицкая Л.Я., Микитка И.С. Немецкий молодёжный сленг и его лексико-семантические особенности. Статья посвящена изучению лексико-семантических аспектов немецкого молодёжного сленга на материалах словарей, Интернет-форумов и чатов. Приведено определение сленга, проанализированы основные особенности языковой картины мира молодежи, рассмотрено метафорическое и метонимическое переосмысление наименований. Установлены особенности системной организации сленговой лексики.

Ключевые слова: ассоциации, лексика, лексико-семантическая система, молодёжный сленг, региональные варианты сленговой лексики, языковая картина мира.

Levytska L.Ya., Mykytka I.S. German youth slang and its lexical – semantic features. The article is devoted to the study of lexical – semantic features of German youth slang based on the materials of dictionaries of German youth slang, Internet-chats and forums. The paper aims to define the notion of youth slang, its main characteristics and features. The work highlights the special features of the language picture of the world of young generation, metaphor and metonymy reinterpretation of nominations. The main features of lexical-semantic system are determined in the paper.

Key words: youth slang, vocabulary, language picture of the world, associations, lexical – semantic system, regional varieties of slang.

У сучасній лінгвістичній науці тривають дискусії про різні методи дослідження молодіжної мови, про те, до якої лінгвістичної категорії її слід віднести, про функції, які вона виконує, і навіть про те, чи існує вона як цілісне явище, тобто чи потрібне узагальнююче визначення Jugendsprache взагалі.

Увага дослідників до цього явища пояснюється, передусім, тим, що молодіжна лексика має свої, не характерні для літературної мови особливості, а також тим, що здійснює вплив на розмовну мову, а отже, на загальнономовний стандарт. Лексика німецької молоді за останні десятиліття стала предметом ретельного та всестороннього вивчення у зарубіжній та вітчизняній лінгвістиці (Н. Henne,

М. Heinemann, Н. Ehmman, Е.Береговська, В. Девкін, А. Домашнев, Е. Коломієць та ін.).

І хоча молодіжна мова часто (кожні 2–3 роки) суттєво оновлюється, вона не втрачає своїх загальних характерних рис – яскраву образність, підвищену виразність та експресивність з великою кількістю слів, що підсилюють основне значення, а також спрощену побудову фраз.

Актуальність вивчення німецького молодіжного сленгу зумовлена швидкою змінюваністю лексичного складу молодіжного сленгу, який на кожному етапі свого розвитку потребує нових досліджень, а також поглибленням міжнародних культурних та освітніх зв'язків у результаті Болонського процесу.

Об'єктом даного дослідження є німецький молодіжний сленг кінця ХХ ст. – початку ХХІ ст.

Предметом аналізу є лексико-семантичні особливості сучасного німецького молодіжного сленгу.

Лексикон сучасних молодих людей змінюється так швидко, як і все, що пов'язане з її життям. Нові молодіжні сленгізми швидко досягають піку популярності та рекурентності не тільки у внутрішньо групових мовних контактах. Часто їхню популярність зумовлює вихід у сферу міжгрупової та загально-соціальної комунікації. Проте ця популярність так само швидко спадає, новизна та актуальність образного висловлювання щезає, а багато сленгізмів продовжують жити лише у спеціальних словниках.

Мета цієї роботи полягає у визначенні поняття “молодіжний сленг”, дослідженні його лексико-семантичних особливостей, а також специфіки його використання.

Матеріал дослідження склали словники та енциклопедії молодіжної мови, матеріали Інтернет-форумів та чатів, реклами.

Молодіжна мова (сленг) трактується як соціальний діалект молодих людей, який виникає з протиставлення себе не стільки старшому поколінню, скільки системі. Головним мотивом у використанні молодіжної мови є потреба молоді у самостверженні і самоідентифікації. Вчені зазначають, що політичне й економічне життя країни, як у дзеркалі, відображається в лінгвістиці. Саме гострі соціальні проблеми знаходять відгук у молодіжній мові з багатим стилістично забарвленим словником.

Під терміном сленг Хомяков В.А. у своїй праці “Три лекції про сленг” розуміє “особливий периферійний пласт нелітературної лексики і фразеології” [7, с. 8], при цьому він вводить два поняття: загальний сленг та спеціальний.

На думку вченого, “загальний сленг – це відносно стійкий для певного періоду, широко розповсюджений і загальнозрозумілий шар нелітературної лексики і фразеології в середовищі живої розмовної мови (інколи з фонетичними, морфологічними і синтаксичними особливостями), достатньо неоднорідний за своїм генетичним складом і ступенем

наближення до літературної мови, який має яскраво виражений емоційно-експресивний оціночний характер, що часто є протестом-насмішкою проти соціальних, етичних, естетичних, мовних та інших умовностей та авторитетів” [7, с. 8]. Спеціальний сленг, за визначенням В.А. Хомякова, – це специфічна лексика і фразеологія соціальних жаргонів і арго кримінального світу.

Береговська Е.М. стверджує, що молодіжний сленг є найцікавішим лінгвістичним феноменом, існування якого обмежене не лише певними віковими рамками, як це зрозуміло з його номінації, але й соціальними, часовими та просторовими рамками. Він побутує у середовищі міської молоді – в окремих більше чи менше замкнених референтних групах [1, с. 32–41].

Найважливішою особливістю молодіжної мовної культури є широке розповсюдження сленгу, який виникає як протест проти словесних штамів, одноманітності повсякденної мови, і, зрештою, просто прагненням до елітарності в тексті, бажання сказати гостре слівце, виділитися, бути оригінальним, що властиво молоді у всі часи.

Використовуючи сленг, молодь хоче висловити своє критичне, іронічне ставлення до цінностей старшого покоління, виявити свою незалежність, самоутвердитися, завоювати популярність у своєму середовищі, а також, виділитися з натовпу особливою “модною мовою”. Загальновідомим є те, що молодь прагне до самовираження за допомогою зовнішнього вигляду, способу проведення дозвілля, захопленням графіті, хіп-хопом тощо. Сленг – це також один із способів самовираження молодих людей, а також спосіб приховати зміст сказаного від навколишніх, тобто це їхня прихована, зашифрована, таємна мова. Молодіжний сленг – це пароль усіх членів референтної групи [1, с. 32–41]. Їхній словесний репертуар відрізняється від загальноприйнятого наявністю типових слів та висловів, які регулярно використовуються молоддю навчального закладу, кварталу, міста, та які стали до певної міри “візитними картками” молодіжної культури.

На думку Домашнева А.І., характерною рисою сленгу є клішеподібна описовість поняття, яскрава

наочність предмету чи події, жартівливо-іронічне перебільшення та ефект несподіваності образу порівняння. Такі мовні явища завжди існували в усній німецькій мові, і лише під впливом англійського терміну почали називатися словом “сленг”.

Учений зазначає, що в основі таких молодіжних висловлювань лежить гротескне перебільшення, ризикований жарт, який балансує на межі розкутості та, за своєю естетичною сутністю, вони не заслуговують схвалення і не є безпечними для виховання високої мовної культури [3, с. 26].

За твердженням Домашнева А.І., “Сленг – це лексична група, що відноситься до сфери нестандартних елементів мови, оскільки його складові завжди стилістично марковані, тому що мають яскраво виражену експресивну забарвленість, а також соціально детерміновані, оскільки здебільшого характерні для деяких соціально-демографічних груп носіїв мови ...” [3, с. 28].

На думку лінгвіста Коломійця Є.А., “молодіжна мова є еліптичною: молоді люди, як правило, не вживають “зайвих” слів, що не мають суб’єктивної значимості. В їхній мові можна знайти немало прикладів натяків та недомовок. Основою побудови семантико-синтаксичної схеми висловлювання у молодіжній мові (як і у розмовній) є дієслово. Проте синтаксична будова висловлювань в усному мовленні представників молодіжних груп синтаксично спрощена до простого двоскладового чи односкладового речення” [4, с. 6].

Одночасно в лексичі, завдяки переважаючій актуалізації засобів суб’єктивної оцінки, присутні засоби інтенсифікації – тут панує гіпербола. Не менш розповсюдженими є метафора та метонімія, які сприяють ефективності мовного впливу. Вплив на отримувача інформації є більш ефективним за рахунок використання образних висловів, які в молодіжному жаргоні є завжди свіжими, несподіваними, гумористичними, здебільшого дещо грубими, а іноді парадоксальними. Важливо відзначити, що у молодіжному лексиконі використовується переважно стилістично знижена лексика, а також вульгаризми та дисфемізми (*der alte Furzer, das Bellenschwein, der Arschloch, der Nabelküssler, der Brodler im Büro*).

Вищенаведені дефініції терміну “молодіжний сленг”, дозволяють стверджувати, що сленг – це: 1) різновид мови, який вживається переважно в усному спілкуванні окремої соціальної групи, яка об’єднує людей за віковою ознакою; 2) частина розмовної лексики, що відображає грубувато-фамільярне, інколи гумористичне ставлення до предмету висловлювання. Позаяк, ставши загальноживаними, ці слова часто зберігають емоційно-оціночний характер. Елементи сленгу або швидко виходять зі вжитку, або входять у склад літературної мови, спричиняючи при цьому виникнення не суттєвих стилістичних і семантичних відмінностей.

Досліджуючи феномен молодіжного сленгу у німецькій мові, варто, на нашу думку, звернути увагу на його лексико-семантичні особливості.

Німецький молодіжний сленг є дуже цікавим лінгвістичним феноменом, який обмежено не лише віковими, а й соціальними, часовими рамками та навіть територіальними кордонами. Він функціонує зазвичай у середовищі учнів, студентів та міської молоді.

Досліджувана лексика є складовою лексико-семантичної системи мови. Слід зауважити, що сленгові лексеми, для яких характерна підвищена експресивність та нормативна зниженість, відображають асоціативно-образне уявлення молоді про навколишній світ. Власне картина світу молоді генерції проявляється у сукупності значень слів, через які дублюються та модифікуються загальновідомі поняття.

Слово, як основний об’єкт лексико-семантичної системи мови, організовує свій зміст за трьома структурними напрямками: парадигматичним, синтагматичним та епідигматичним. Парадигматична вісь утворює лексико-семантичні поля, синтагматична виявляється у лінійних, контекстових зв’язках слова, а епідигматична базується на асоціативних зв’язках та образності людського мислення [6, с. 144].

Сленгізми формують різнопланові лексико-семантичні поля. Зауважимо, що найкількіснішим є лексико-семантичне поле на позначення людини.

До даного поля входять наступні лексико-семантичні групи – назви людини за віком, за соціальним становищем, за зовнішніми даними, за професійною приналежністю тощо. Досліджено, що найбільшою є група на позначення осіб з обмеженими розумовими здібностями (die Rübenase, der Bodenturner, der Toilettentiefstaucher, die Vollsocke, der Gipskopf, der Nixchecker, Spacko, Kniffel) [2; 4; 9; 10; 11; 12].

Незважаючи на те, що подані одиниці лексико-семантичної групи перебувають між собою у синонімічних зв'язках, вони мають різний ступінь негативної оцінки. Схоже явище ми спостерігаємо також у лексемах на позначення надто балакучої людини (die Labertasche, der Labersack, die Plappertasche, der Laberer, der Verbalonantist).

До синонімічних рядів молодіжного сленгу належать стійкі словосполучення (nicht Bohne schnallen, keine Sau checken), територіально-обмежені лексеми (Dieser Fischkopf hat nichts behalten), запозичення з інших мов (Star-Model, Star-Fotograf, Star-Visagistin, Star-Architekt, Cabaret-Star, die Aromastars, Pultstar, Partyparasit, Checker, Sympatiko, Brutalo, Kritikalo).

Крім синонімічності до парадигматичних зв'язків належать також і полярні відношення. Для протиставлення позначення людини з обмеженими розумовими здібностями існують номінації розумної людини (Raffi, Blitzbirne, Superbirne, Denkmeister, Easyman).

Людські асоціації є основою епідигматичного напряму. Уявлення, яке з'являється у свідомості одного учасника комунікації, викликає інше – подібне, суміжне або протилежне уявлення. Відтак у молодіжному слензі слова набувають нових змістових відтінків, що виражається у перенесенні найменувань. Як наслідок метафоричного перенесення найменувань у мові виникли наступні назви для позначення дурня: Schatten (перенесення значення “темноти” на людину), Topf (метонімічне перенесення значення “горщик” на людину), Evolutionsbremse, Gebremster (метонімічне перенесення значення “гальма” на людину).

Ми вважаємо, що в той час, як літературна мова характеризується певною стриманістю, відчуттям

міри, молодіжний сленг приваблює креативністю та гумором. Оригінальність та новизна є обов'язковими атрибутами молодіжного сленгу, а відтак, експресивність є імпліцитною ознакою лексичної одиниці (Zitterknochen, Zitterrüssel – боягуз).

Наявність у молодіжній мові метафор та метонімії пояснюється тяжінням до експресивності та прагненням до конкретних образів. Так, голова der Kopf у молодіжному слензі замінюється предметами з рослинного світу (die Tomate, der Kürbis, die Melone, die Rübe), які візуально нагадують форму голови.

Часто слова та вирази мають яскраво виражене зневажливе забарвлення (die Tussie, die Trulla, die Zicke – дурна дівчина; die Eule, der Besen, die Gans, die Schraube – некрасива дівчина). Щоб образити та принизити своїх ровесників та оточення, молоді люди використовують такі сленгізми, які відносяться до:

- зовнішності людини (der Kurze, der Nabelküsser – юнак невисокого зросту; der Pelzlümmel – юнак з довгим волоссям; der Stopfer, die Tonne – товстий чоловік, die Brillenschlange – людина в окулярах; die Schrumpelrose – стара жінка);
- рис характеру (der Schlaffi – лінивий хлопець, der Warmduscher, der Schmachti – чуйний чоловік, der Eisbeutel – черствий чоловік, der Kühlturm – холоднокровний чоловік);
- інтелектуальних здібностей (der Denkwerg, der Diddl – дурень);
- поведінки та особистого життя (der Süffel, Diplom-Alker – алкоголік);
- професій (der Bulle – поліцейський, der Lappenwirt – банкір, der Giftmischer – лікар, аптекар, der Kopfgärtner, der Bartkratzer – перукар, der Ackerdesigner – фермер, селянин, der Mobby, der Katheder – вчитель) [9–12].

Асоціативні уявлення молоді виявляються і в складних словах, що складають значну частину її лексикону. Так, у свідомості молоді характерними уявленнями про інтелектуальну нерозвиненість людини, її недосвідченість, найчастіше є числові, кольорові номінації, властивості окремих предметів, образи рослинного, тваринного світу тощо.

Зокрема, стереотипне уявлення молоді про невисокі інтелектуальні здібності людини відображають композити, утворені поєднанням числівника “нуль” (або заперечної частки “не”) та розмовного варіанту слів зі значенням “розуміти що-небудь”: Nullbocker, Nullchecker, Nullpeiler, Nichtsraller, Nichtsblicker, Nix/Nichtspuller. Виходячи зі значення конститuentів складних слів, розумові здібності такої особи є рівними нулю/нічому.

Загальновідомо, що стійку асоціацію з недосвідченістю у німецькій мові, як і в багатьох інших, має зелений колір. Образ “зелені”, в свою чергу, включається у мотиваційну домінанту “нерозвинений” [5, с. 63]. У німецькому молодіжному слензі з таким значенням використовуються композити, що мають у своєму складі компонент, співвідносний із зеленим кольором, – Grünschnabel, Grüner. Подібне значення має також запозичене – Greenhorn.

У молодіжній мові невисокі розумові здібності людини асоціюються також з характеристиками окремих матеріалів за ознакою твердості (тугодумства) – Gipskopf, або зі значенням слабкості – Schwachkopf, Schwachstrom.

Потрібно зауважити, що у підсистемі молодіжного сленгу мають також місце і асоціативно-дериваційні зв’язки за формою. Зокрема, лексеми “raffen”, “blicken” асоціюються з наступними номінаціями недалекої чи розумної людини (залежно від їх сполучуваності): raffen – Raffi – Raffzahn – Nichtsraffer; blicken – Nichts/Nixblicker – Durchblickologe – Durchblickologenverein.

У молодіжному слензі лексеми, які вступають у синтагматичні відношення, можуть докорінно змінювати своє значення. Наприклад, протилежні значення можуть мати лексеми Floppy, Kniffel, Blitzbirne, Superbirne, Vollampe, Raffi в залежності від їх лексичної сполучуваності. Так, слово “Floppy”, запозичене з комп’ютерного жаргону на позначення голови (за спільністю семи “властивість”), у виразі “nen Virus in der Floppy haben” вказує на невдачу мисленнєвих операцій, у сполученні з іншим прикметником – на наявність швидкої розумової реакції – flinke Floppy. Іменник “Kniffel”

у сполученні з позитивно забарвленим прикметником “klug” означає наявність високих розумових здібностей в людини, у сполученні з антонімічним прикметником – має відповідне негативне значення “doofer Kniffel”.

Завдяки лексичній сполучуваності сленгізмів не лише актуалізується значення тієї чи іншої лексичної одиниці, а й виявляються асоціації молоді. Зокрема, іменники молодіжного сленгу, сполучаючись із прикметником “letzt”, позначають відсутність розумових здібностей у людини, що автоматично ставить її у розряд “останніх”: “der letzte Heuler”, “der letzte Leo”.

Для позначень інтелектуально обмеженої людини типовим є використання мотиваційної домінанти на позначення несправності приладу, що виявляється у сполучуваності слів на кшталт: Getriebeschaden (у виразі “einen Getriebeschaden haben”), ein Rad ab haben, Kurzschluß in der Lampe haben.

Для посилення характеристики відсутності розумових здібностей до деяких іменників на позначення дурня додається ще й прикметник “hohl”. Відтак ознака відсутності розумових здібностей набуває гіперболічного характеру – “hohler Trivialo”, “hohler Denkwerg”. Варто зазначити, що у сполученні з прикметником “hohl” можуть вживатись і інші номінації – “hohle Tussi”, “hohle Blondine”, що так само використовуються молоддю для характеристики відсутності інтелектуальних здібностей тієї чи іншої особи. Загальне значення нерозумної, “пустої” людини реалізується у сполученні слова “Birne” з прикметником “hohl”: eine hohle Birne. В мотиваційну домінанту лексема “hohl” може включатися і у складних словах – Hohlkopf.

Таким чином, особливістю синтагматичних відношень, які реалізуються у лексико-семантичній підсистемі молодіжного сленгу, є змінюваність значення тієї чи іншої лексеми в залежності від сполучуваності з іншими словами. Завдяки сполучуваності сленгізмів не лише актуалізується значення тієї чи іншої лексичної одиниці, а й виявляються асоціації молоді, пов’язані з її уявленнями про світ,

що є також проявом епідигматичних відношень. Сленгові лексеми, в свою чергу, створюють семантичні об'єднання, що є виявом парадигматичних відношень.

Вищенаведене дозволяє стверджувати, що лексико-семантична система мови є синтезом основних смислових елементів та їх зв'язків. Молодіжна сленгова лексика є невід'ємною частиною лексико-семантичної системи мови і має власну структурну організацію. Таким чином, вивчення сленгу німецької молоді набуває щоразу більшої актуальності в умовах поглиблення міжнародних контактів, допомагає студентам краще опанувати особливості та своєрідність національної картини світу, зрозуміти національні особливості менталітету німецької молоді.

Перспективними напрямками у лінгвістичних розвідках даного явища є комплексні дослідження німецьких сленгізмів у порівнянні з українськими, а також більш детальні дослідження регіональних та гендерних аспектів використання німецького молодіжного сленгу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Береговская Э.М. Молодежный сленг: формирование и функционирование / Э.М. Береговская // Вопросы языкознания. – 1996. – № 3. – С. 32–41.
2. Девкин В.Д. Немецко-русский словарь разговорной лексики / В.Д. Девкин. – М. : ЭТС, 2002. – 408 с.
3. Домашнев А.И. Проблемы классификации немецких социолектов / А.И. Домашнев // Вопросы языкознания. – М., 2001. – № 2. – С. 127–139.
4. Коломиец Е.А. Русско-немецкий словарь современного молодежного жаргона: около 2000 выражений / Е.А. Коломиец. – М. : АСТ: Восток–Запад, 2005. – 326 с.
5. Леонтьева Т.В. Интеллект человека в “зеркале” растительных метафор / Т.В. Леонтьева // Вопросы языкознания, 2006. – № 5. – С. 57–77.
6. Селіванова О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. / О. Селіванова. – Полтава : Довкілля. – К., 2006. – 716 с.
7. Хомяков В.А. Три лекции о сленге / В.А. Хомяков. – Вологда, 1970. – 65 с.
8. Христенко О.С. Німецький молодіжний сленг як вияв субкультури молоді / О.С. Христенко // Мовні і концептуальні картини світу : зб. наук. праць. – К. : Вид.-полігр. центр “Київський університет”, 2008. – Вип. 24. – Ч. III. – С. 329–335.
9. Ehmman H. Affengeil: Ein Lexikon der Jugendsprache / H. Ehmman. – München : Verlag Beck S.H., 1994. – 156 S.
10. Ehmman H. Endgeil: Das voll korrekte Lexikon der Jugendsprache / H. Ehmman. – München : Verlag Beck S.H., 2005. – 180 S.
11. Kleine Enzyklopädie der deutschen Sprache / hrg. von Fleischer W., Helbig G., Lercher G. – Fr. am Main : Peter Lang, 2001. – 845 S.
12. Wörterbuch der Jugendsprache. Deutsch – Englisch – Französisch – Spanisch / hrg. von Blocksidge H., Krüger B. – Stuttgart : Ernst Klett Verlag, 2005. – 125 S.